

18 SORUDA “4+4+4 YASA TEKLİFİ”

Eğitim Reformu Girişimi (ERG), TBMM Genel Kurulu’na gönderilen yasa teklifiyle ilgili süreci başından beri yakından izliyor ve kamuoyunun bilgilendirilmesi ve tartışmaların bilimsel dayanaklardan beslenmesi için çaba harcıyor. Bu süreçte derlediğimiz veriler ve yaptığımız araştırmalar ışığında yeni düzenlemeye ilişkin olası soruların yanıtlarını aşağıda sunuyoruz.

“KESİNTİSİZ” EĞİTİM, KADEMESİZ EĞİTİM MİDİR?

1. Halihazırda uygulanmakta olan “kesintisiz temel eğitim” ne demek?

Kesintisiz temel eğitim, çocuklara en azından liseye başlayana kadar ortak bir öğretim programı ile eğitim sunulmasıdır. Bu süreçte, aynı yaşta bulunan çocuklar farklı program ve okul türlerine ayrılmaz.

Temel eğitim içinde farklı kademelerden bahsedilse dahi tek bir program izleniyorsa bu kesintisiz eğitimidir. Dolayısıyla İrlanda dünyada 8 yıllık kesintisiz eğitim verilen tek ülke değildir. ABD, İngiltere, Fransa vb. ülkelerde ilköğretim ve ortaokul ayrımı vardır ama öğrenciler 16 yaşından önce eğitim programları arasında seçim yapmazlar.

2. Yasa teklifi kademeler açısından ne yenilikler getiriyor?

Türkiye’de ilköğretimde temel eğitim programı izleniyor. Ancak ilköğretimde, ilki 5 yıllık ikincisi 3 yıllık iki kademe bulunuyor. Bu kademeler çocukların gelişim özellikleriyle örtüşüyor. Kademeler farklı programlara ya da okul türlerine ayrışma anlamına gelmiyor.

Yasa teklifi, kademeleri dörder yıllık düzenleyerek ve eğitime başlama yaşını geriye çekerek çocukların gelişim dönemleriyle uyumlu olmayan bir kademe sistemi yaratıyor. Çocukların işlemler dönemine geçmeden 5 yaşında ilköğretime, soyut işlemler dönemine geçmeden 9 yaşında ortaokula ve 13 yaşında ortaöğretime (yani liseye) başlaması hedefleniyor.

En önemlisi, çocukların 9 yaşından itibaren farklı programlara yönlendirilmesi olanaklı kılınıyor. Dünyadaki deneyimler bu yaşta farklı programlara ayrıştırmanın artan eşitsizliklere neden olabileceğini gösteriyor.

3. İlköğretimde temel becerilerin edinilmesine ayrılan süre değişecek mi?

İlkokul 1. sınıf 5 yaş grubuna göre yeniden tasarlanır ve ilk yıl müfredatı bu yaş grubuna göre uyarlanırsa ilköğretim eğitimi fiilen 4 yıldan az olacak. Çocukların ortaokulda seçmeli dersler almaya başlamadan önce temel becerileri edinmek için daha az zamanı olacak. Ortaokuldaysa temel eğitim ve farklı programlar arasında kurulacak denge belirsiz.

OKULA KAÇ YAŞINDA BAŞLANACAK?

4. Eğitim sisteminde yaş hesabı nasıl yapılır?

Eğitim sisteminde yaş hesabı, bitirilen yıla göre yapılır. Örneğin, 60 ay yaşamış bir çocuk 5 yaşında, 72 ay yaşamış bir çocuk 6 yaşındadır.

5. Halen geçerli olan düzenlemede çocuklar ilköğretime kaç yaşında başlıyor?

6 yaşında; örneğin 2005 doğumlu çocuklar, 6 yaşında, yani 2011-2012’de ilköğretime başladılar. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği gereği, belirli bir yılın başından sonuna dek 72 ayını dolduran çocukların tamamı aynı yıl okula başlıyor. Yani Ocak 2005 doğumlu da olsa Kasım 2005 doğumlu da olsa, 2005 doğumlu çocukların tamamı, 2011-2012’de ilköğretime başladı.

6. Yeni düzenleme çocukların kaç yaşında ilköğretime başlamasını öngörüyor?

Bakanlık, yeni düzenlemeyle birlikte, çocukların 60-72 ay aralığında, yani 5 yaşlarının içindeyken okula başlamalarını öngörüyor. Buna göre, 2012-2013 öğretim yılında 2006 doğumlu çocuklara ek olarak 2007 yılında Eylül'e kadar doğmuş çocuklar da ilköğretime başlayacak.

7. Çocukların kaç yaşında ve hangi hazırlıkla okula başlaması gerekir?

Çocuklar gelişimsel olarak ilköğretime hazır olduklarında başlamalı. Bunun için okula başlamadan en az bir yıl okulöncesi eğitim önemli. 177 ülkede çocuklar okula 6 ya da 7 yaşında başlıyor.

8. Çocukların okula 5 yaşında başlaması ne sonuç doğurur?

5 yaşındaki çocukların birçoğu henüz ilkokula gitmeye hazır ya da okuma-yazma becerilerini edinebilecek durumda olmayabilirler. Ayrıca 2006 doğumlu çocukların aksine, sonraki yıllarda doğan çocuklardan çok azı okulöncesi eğitim almış durumda. Anaokuluna ya da anasınıfına gitmeden ilköğretime başlayacak olan çocuklar, yeterli bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişimi sağlayamadan ilköğretimde sunulan becerileri edinememe riskiyle karşılaşabilirler.

Ayrıca, Eylül 2012'de hem 2006'da hem de 2007'nin ilk dokuz ayında doğan çocukların okula başlamasıyla, okula başlayan çocuk sayısı 1,2 milyon yerine 2 milyon düzeyine yükselir. Bu denli yüksek sayıda öğrenci kabulü okullar, öğretmenler ve kademeler arası geçiş/sınav sistemleri üzerinde hatırı sayılır ve kalıcı bir baskı yaratabilir. Artan öğrenci sayısı nedeniyle ortaya çıkan, sistemdeki bu şişkinlik üniversite kapılarına dek sürer ve tüm çocuklarımıza istediğimiz kalitede eğitim vermemiz riske girebilir.

ORTAOKULLAR (İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME) NASIL YAPILANDIRILACAK?

9. Farklı türlerde ortaokullar mı olacak?

Ortaokullar tek başına kurulabileceği gibi ilkokul ya da liselerle beraber de kurulabilecek. Çocuklar 9-13 yaşları arasında ortaokullarda farklı seçmeli dersler ve programlar alabilecek. Eğer çocuklar devam etmek istedikleri liseye göre ortaokul seçmeye yönlendirilirse, çocuklara erken yaşta yanlış seçimler yaptırılması riski doğabilir.

10. Ortaokula geçiş nasıl olacak?

Şu an ortaokula nasıl bir geçiş ve bu süreçte nasıl bir seçme sistemi olacağı belirsiz.

11. Ortaokulda seçmeli dersler mi sunulacak?

İlköğretim ikinci kademedeki seçmeli dersler mevcut sistemde de var; örneğin Medya Okuryazarlığı, Düşünme Eğitimi vb. temel eğitimi ve yaşam becerileri edinimini destekleyecek seçmeli dersler sunuluyor. Yasa ile yapılan değişiklik, ortaokullarda seçmeli derslerin "ortaöğretimi [yani lise eğitimini] destekleyecek şekilde" oluşturulacağını ve öğrencilerin "yetenek, gelişim ve tercihlerine göre" verileceğinin belirtilmesi. Teklif, ortaokullarda oluşturulacak program seçeneklerini MEB'in takdirine bırakıyor. Seçmeli ders ve programların ilişkisi ise belirsiz.

12. Ortaokulda sunulacak seçmeli derslere ve programlara ilişkin nelere dikkat edilmeli?

İlköğretim, temel becerileri edinme çağı. Çocuklar toplumsal yaşama en iyi biçimde katılabilmek için Türkçe ve matematik becerileri kazanmalı, fen ve sosyal bilgiler edinmeli, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeli ve İngilizce öğrenmeli. Programlar temel eğitimin ağırlığını azaltarak mesleki ya da dini yönlendirme ve eğitime ağırlık verirse, çocukların temel becerileri edinmesi zorlaşır. Seçmeli dersler, "yetenek ve gelişimlerine" verilecek denmesine karşın henüz yetenekleri tam olarak şekillenmemiş -ki bu durum tamamı olmasa da öğrencilerin çoğunluğu için geçerli- öğrencilerin yanlış derslere yönlendirilme olasılıkları var 9-13 yaş çocuk gelişiminin henüz oturmadığı bir yaş aralığı. Özel gereksinimli ve risk altındaki çocuklar için de sakıncalar doğabilir.

13. Din derslerinin seçmeli dersler arasında olması ya din eğitimi ağırlıklı bir program olması çocukları nasıl etkiler?

Bunlar çocukları okul, aile veya akran baskısına maruz bırakabilir ve çocuklar arasında ayrımcılığa yol açabilir. Bu olumsuzlukları aşmanın bir yolu din eğitiminin “seçmeli” değil, “isteğe bağlı” sunulmasıdır. Çocukların gelişimini önceliklendiren bir denge, okulda temel eğitim almaları ve müfredat dışı saatlerde, aileleri ve kendi talepleri doğrultusunda, yani isteğe bağlı din eğitimi almalarıyla sağlanabilir.

OKULÖNCESİ EĞİTİM NE OLACAK?

14. Yeni düzenlemede zorunlu yapılmayan okulöncesi eğitim neden önemli?

Bireyin yaşam boyu edineceği becerilerin temeli okulöncesi dönemde atılır. Çocuğun yaşına ve gelişimine uygun nitelikli bir okulöncesi eğitim programı çocukların bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel becerileri üstünde etkilidir. Gerekli becerileri edinerek okula hazır başlayan çocuklar okul ortamındaki beklentileri daha kolay karşılarlar. İlköğretime hazırlık kapsamında okumayı ve yazmayı öğrenmek ve matematiksel işlemleri yapabilmek için gerekli sözel ve sayısal becerilerin çocuklara kazandırılması ancak okulöncesi eğitimle gerçekleşir.

15. Okulöncesi eğitim ve ilköğretim arasında fark var mı? Varsa bunlar nelerdir?

Evet; anaokulları ya da anasınıflarında öğrenim programları, öğretmenlerin aldıkları eğitim, fiziksel ortam ve kullanılan eğitim yöntemleri ve araçları ilköğretimden farklı. Okula başlama yaşı ne olursa olsun, tüm çocukların en az bir yıl okulöncesi eğitime devamı tavsiye ediliyor.

16. Türkiye’de 5 yaşındaki çocukların % 65-70’i okulöncesi eğitime gidiyor. Zorunluluk gerekli mi?

Okulöncesi eğitim, en çok, yoksul ve daha az eğitilmiş ailelerin çocukları için yararlı. Bu çocuklar okulöncesi eğitim aldıklarında daha iyi koşullara sahip ailelerin çocuklarının bilişsel becerilerine yetişiyorlar. Böylelikle ilköğretime eşit koşullarda başlama olasılıkları artıyor. Şu anda ailelerden ayda 50-200 TL arasında ücret alınıyor ve bu yoksul aileler için engel oluşturuyor. Zorunlu olursa bu ücret alınmaz ve herkes çocuklarını okulöncesi eğitime gönderebilir.

17. Okulöncesi eğitim zorunlu olursa köy ve mezrada yaşayan çocuklara ne olacak?

Milli Eğitim Bakanlığı’nın UNICEF ve Avrupa Birliği desteğiyle 2009 yılından bu yana yürüttüğü 16,8 milyon avro bütçeli “Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi”, özellikle dezavantajlı bölgelerde, farklı koşullara sahip ailelerin çocuklarının erişebileceği, alternatif okulöncesi eğitim modelleri oluşturmayı hedefliyor. Dolayısıyla taşınmalı eğitim şart değil.

18. Dünyada okulöncesi eğitimi zorunlu kılan ülkeler var mıdır?

Avrupa’da Polonya, Lüksemburg, Macaristan, Letonya, Yunanistan, Kıbrıs Rum Kesimi ve Bulgaristan’da okulöncesi eğitim zorunlu.¹ İsviçre’de kantonların yarısından çoğunda okulöncesi eğitim iki sene için zorunlu.² Ayrıca Avrupa’da birçok ülkede okulöncesi eğitimde okullulaşma % 90’ın üzerinde.³ Orta ve Güney Amerika’da Arjantin, Kolombiya, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Meksika, Panama, Peru, Uruguay ve Venezüella’da okulöncesi eğitim zorunlu.⁴ UNESCO bu ülkeleri örnek göstererek zorunlu okulöncesi eğitimin okullulaşmaya katkısını vurguluyor.⁵ Buna ek olarak, Avustralya’nın Batı Avustralya eyaleti de 2013’te zorunlu okulöncesi eğitime geçiyor.⁶

¹ Eurydice, Key Data on Education in Europe, 2012, sayfa 28.

² The Swiss Education Server, <http://www.educa.ch/en/compulsory-education-pre-school>

³ Eurydice, Key Data on Education in Europe, 2012, sayfa 69.

⁴ UNESCO, Policy Brief on Early Childhood, March 2004.

⁵ UNESCO, Making the Case For A Year of Compulsory Pre-Primary Education For All Children

⁶ Batı Avustralya Eğitim Bakanlığı, <http://det.wa.edu.au/schoolsandyou/detcms/navigation/pre-primary-and-year-7/?page=1&tab=Main#toc1>